

DİNİ BAŞA ÇIKMAYA YÖNELİK BİBLİYOMETRİK BİR ARAŞTIRMA: 1990-2024 YILLARI ARASINDA YAPILAN ÇALIŞMALARIN ANALİZİ

A BIBLIOMETRIC RESEARCH ON RELIGIOUS COPING: ANALYSIS OF STUDIES
CONDUCTED BETWEEN 1990-2024

MUSTAFA DOĞAN KARACOŞKUN

PROF. DR., KİLİS 7 ARALIK ÜNİVERSİTESİ İLAHİYAT FAKÜLTESİ
DİN PSİKOLOJİSİ ANABİLİM DALI
PROFESSOR, UNIVERSITY OF KİLİS 7 DECEMBER FACULTY OF THEOLOGY
DEPARTMENT OF PSYCHOLOGY OF RELIGION
KİLİS, TÜRKİYE

mkaracoskun@kilis.edu.tr

<http://orcid.org/0000-0002-7413-340X>

ZEYNEP SAĞIR

DOÇ. DR. TURGUT ÖZAL ÜNİVERSİTESİ SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER FAKÜLTESİ
PSİKOLOJİ BÖLÜMÜ
ASSOC. DR. TURGUT ÖZAL UNIVERSITY FACULTY OF SOCIAL AND HUMAN SCIENCES
DEPARTMENT OF PSYCHOLOGY
MALATYA, TÜRKİYE

zeynep.sagir@ozal.edu.tr

<http://orcid.org/0000-0002-9214-185X>

GÖNÜL KILINÇ

FIRAT ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
DİN PSİKOLOJİSİ BİLİM DALI
FIRAT UNIVERSITY SOCIAL SCIENCES INSTITUTE
DEPARTMENT OF PSYCHOLOGY OF RELIGION
ELAZIĞ, TÜRKİYE

212205201@firat.edu.tr

<http://orcid.org/0000-0002-0382-8175>

<http://dx.doi.org/10.46353/k7auifd.1463265>

Makale Bilgisi / Article Information

Makale Türü / Article Types

Araştırma Makalesi / Research Article

Geliş Tarihi / Received

1 Nisan / April 2024

Kabul Tarihi / Accepted

24 Haziran / June 2024

Yayın Tarihi / Published

Haziran / June 2024

Yayın Sezonu / Pub Date Season

Haziran / June

Atıf / Cite as

Karacoşkun, Mustafa Doğan – Sağır, Zeynep – Kılınç, Gönül, "Dini Başa Çıkmaya Yönelik Bibliyometrik Bir Araştırma: 1990-2024 Yılları Arasında Yapılan Çalışmaların Analizi [A Bibliometric Research on Religious Coping: Analysis of Studies Conducted Between 1990-2024]". Kilis 7 Aralık Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi - Journal of the Faculty of Theology 11/1 (Haziran/June 2024): 53-79.

İntihal / Plagiarism: Bu makale, en az iki hakem tarafından incelendi ve intihal içermediği teyit edildi. / This article has been reviewed by at least two referees and scanned via a plagiarism software.

Published by Kilis 7 Aralık Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi - Kilis 7 Aralık University, Faculty of Theology, Kilis, 79000 Türkiye.

ilahiyatdergisi@kilis.edu.tr

DİNİ BAŞA ÇIKMAYA YÖNELİK BİBLİYOMETRİK BİR ARAŞTIRMA: 1990-2024 YILLARI ARASINDA YAPILAN ÇALIŞMALARIN ANALİZİ

Öz

Dini başa çıkma, bireylerin yaşamış oldukları olumsuz durumlar karşısında dini kaynaklar kullanılarak başvurulmuş başa çıkma stratejileri olarak ifade edilebilir. Bu konu, din psikolojisi alanı içerisinde çeşitli örneklem ve kavramlarla ele alınarak üzerinde çalışma yapılan önemli konular arasında yer almaktadır. Dolayısıyla ifade edilen bu konuya hangi yazarların daha fazla katkı sağladığını, en çok hangi anahtar kavramlarla beraber kullanıldığını, hangi ülkelerde bu konuyla ilgili daha fazla çalışma yapıldığını ortaya koyan bir araştırmaya ihtiyaç olduğu düşünülmektedir. İfade edilen bu ihtiyacın giderilmesinde bibliyometrik bir analiz önemli bir imkan sunmaktadır. Bu kapsamda mevcut çalışmanın amacı, *dini başa çıkma* (religious coping) konusunun serüvenini; yazar, alıntılama oranları, yayın yapan dergiler, ülkeler ve anahtar kavramlar esas alınarak bilimsel etkileşimlerini bibliyometrik analiz ile ortaya koymaktır. Herhangi bir konunun veya yayın aracının tarihsel gelişimini belirli parametrelerle bilimsel haritalama tekniği olarak ortaya koyan bibliyometrik analiz, çok boyutlu bir literatür taraması yapılmasını sağlamakta ve araştırmacılara çalıştıkları konunun bütünsel bir özeti sunmaktadır. Bibliyometrik analizin yapılabilmesi için çeşitli veri tabanlarında bulunan bilgilere müracaat edilmesi gerekmektedir. Bu bağlamda araştırmanın verilerini, uluslararası Web of Science veri tabanında yer alan 1990 ve 2024 (Ocak) yılları arasında yayınlanmış olan 1597 makale oluşturmaktadır. Web of Science'de belirli kısıtlamalar ile verilere erişim sağlanmıştır. Bununla beraber verilerin RStudio IDE'de analiz edilebilmesi için Bibtex dosya formatı tercih edilmiştir. Bu araştırmada dini başa çıkma konusunda, makale başlıklarının, özetlerinin, anahtar kelimelerin, yazar adlarının ve çalışmaların hangi ülkelerde gerçekleştirildiğinin bilgisinin yer aldığı dosya formatı olan Bibtex aracılığıyla geniş yelpazede yer alan çalışmalar sistemli bir şekilde bibliyometrik analize tabi tutulmuştur. Böylece dini başa çıkma konusundaki bibliyometrik analiz çalışmasında araştırmanın sorularına cevap aranmıştır. Çalışmanın amacı kapsamında ileri düzey bibliyometrik analizler yapılabilmesi için güncel yazılım araçlarının kullanılması önem arz etmektedir. Bu bağlamda araştırmanın veri analizinin gerçekleştirilmesi için RStudio IDE yazılımıyla R programlama dili kullanılmıştır. Bu kapsamda, analiz bibliometrix paket programı içerisinde yer alan biblioshiny aracılığıyla gerçekleştirilmiştir. Bibliyometrik analiz yapılması için geliştirilen biblioshiny paket programı, çalışmaların yıllara göre niceliksel olarak ortaya konulmasına, haritalama tekniğine ve grafikler aracılığıyla verilerin görselleştirilmesine imkan sunmaktadır. Bu araştırmada elde edilen sonuçlara göre dini başa çıkma konusunda en üretken yazarların sırasıyla K. I. Pargament ve H. G. Koenig olduğu görülmüştür. Yine benzer şekilde yazarlar arasındaki iş birliğini gösteren sosyal yapı içerisinde en fazla ortak iş birliği ağına sahip yazarların K. I. Pargament ve H. G. Koenig olduğu anlaşılmıştır. Ayrıca, dini başa çıkma konusunda en üretken ülkelerin sırasıyla ABD, Brezilya ve Türkiye olduğu sonucuna varılmıştır. Yine dini başa çıkma konusunda en sık kullanılan anahtar kavramların *health*, *spirituality* ve *stress* olduğu anlaşılmıştır. Dini başa çıkmanın tematik evrimine bakıldığında süreç içerisinde *spirituality*, *migrants*, *epidemic*, *trauma*, *gay*, *climate change* ve *HIV* gibi yeni kavramlarla ilişkilendirilerek araştırmaların gerçekleştirildiği görülmüştür. Bu durum, araştırmacıların ilgisini çeken problemlerin zaman içerisindeki değişimine yönelik bulgu olarak yorumlanmıştır. Bibliyometrik analizle gerçekleştirilen bu araştırma, Web of Science'deki makaleleri incelemesi bakımından güçlü bir araç olduğu gözlenmiştir. Analiz sonuçlarının, dini başa çıkma konusunda çalışma yapacak araştırmacılara mevcut literatürün anlaşılması ve bu konunun gelişimini ortaya koyması bakımından fayda sağlayabileceği ön görülmektedir. Ayrıca dini başa

çıkma konusunda en çok tercih edilen kavramların yüzdelik değerlerinin yer aldığı kelime ağacı haritasında bulunan anahtar kavramların söz konusu alan ile ilgili yapılacak gelecek çalışmalarda kelime havuzu sunması bakımından faydalı olacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kavramlar: Din Psikolojisi, Dini başa çıkma, Bibliyometrik analiz, RStudio, Web of Science.

A BIBLIOMETRIC RESEARCH ON RELIGIOUS COPING: ANALYSIS OF STUDIES CONDUCTED BETWEEN 1990-2024

Abstract

Religious coping can be expressed as coping strategies that individuals resort to using religious resources in the face of negative situations they experience. This issue is among the important issues that have been studied using various examples and concepts within the field of psychology of religion. Therefore, it is thought that there is a need for a study that reveals which authors contributed more to this subject, which key concepts are used most, and in which countries more studies have been conducted on this subject. A bibliometric analysis offers an important opportunity to meet this need. In this context, the aim of the current study is to examine the adventure of religious coping; It aims to reveal scientific interactions through bibliometric analysis based on authors, citation rates, publishing journals, countries and key concepts. Bibliometric analysis, which reveals the historical development of any subject or publication medium as a scientific mapping technique with certain parameters, enables a multi-dimensional literature review and offers researchers a holistic summary of the subject they are working on. In order to perform bibliometric analysis, information in various databases must be consulted. In this context, the data of the research consists of 1597 articles published between 1990 and 2024 (January) in the international Web of Science database. Access to data is provided on Web of Science with certain restrictions. However, Bibtex file format was preferred to analyze the data in RStudio IDE. In this research, a wide range of studies on religious coping were systematically subjected to bibliometric analysis through Bibtex, which is a file format that contains information about article titles, abstracts, keywords, author names and the countries in which the studies were conducted. Thus, answers to the questions of the research were sought in the bibliometric analysis study on religious coping. It is important to use up-to-date software tools to perform advanced bibliometric analyzes within the scope of the purpose of the study. In this context, R programming language was used with RStudio IDE software to perform data analysis of the research. In this context, the analysis was carried out through biblioshiny within the bibliometrix package program. The biblioshiny package program developed for bibliometric analysis enables the quantitative presentation of studies by year, mapping technique and visualization of data through graphics. According to the results obtained in this research, the most productive authors on religious coping were K. I. Pargament and H. G. Koenig, respectively. Similarly, within the social structure that shows collaboration between authors, it was understood that the authors with the most common collaboration networks were K. I. Pargament and H. G. Koenig. Additionally, it was concluded that the most productive countries in terms of religious coping are the USA, Brazil and Türkiye, respectively. It was also understood that the most frequently used key concepts in religious coping were *health*, *spirituality* and *stress*. When we look at the thematic evolution of religious coping, it is seen that research has been carried out by associating it with new concepts such as *spirituality*, *migrants*, *epidemic*, *trauma*, *gay*, *climate change* and *HIV*. This situation was interpreted as a finding regarding the change over time

in the problems that attract the attention of researchers. This research, carried out with bibliometric analysis, has been observed to be a powerful tool for examining articles in the Web of Science. It is anticipated that the results of the analysis may be beneficial to researchers who will study religious coping in terms of understanding the existing literature and revealing the development of this subject. In addition, it is thought that the key concepts in the word tree map, which includes the percentage values of the most preferred concepts in religious coping, will be useful in providing a vocabulary pool in future studies related to the field in question.

Keywords: Psychology of religion, Religious coping, Bibliometric analysis, RStudio, Web of Science.

GİRİŞ

Dini başa çıkma, din psikolojisi alanının önemli konularından biridir. Dini başa çıkma konusu, farklı örneklemeler ve kültürlerde niteliksel ve niceliksel araştırmalarla çalışılmıştır. Fakat bu konudaki araştırmaların her geçen gün artması, araştırmacıların doğru kaynaklara ulaşmaları konusunda bir güçlük oluşturmaktadır. Bu nedenle dini başa çıkma konusundaki araştırmaların gidişatını ortaya koymak ve geçmişten günümüze literatürün bilimsel bir haritasını sunmak için bibliyometrik analize ihtiyaç duyulmaktadır. Böylelikle, bu çalışmanın hem geçmiş çalışmaların bilinmesini sağlaması hem de hangi anahtar kavramlarla birlikte çalışıldığını göstermesi bakımından ileri çalışmalara ışık tutması beklenmektedir. Bu konu üzerinde çalışma yapan ve literatürde öncü araştırmacıları ve bilimsel çalışmaları ortaya koymak, konuyla ilgili yayın yapan bilimsel dergilere ulaşmak, çalışmalarda kullanılan anahtar kavramları belirlemenin önemli olduğu düşünülmektedir. Bu kapsamda söz konusu alanda hangi yazar, ülke ve kurumların ön plana çıktığı; kavramsal, entelektüel ve sosyal yapının dünden bugüne nasıl bir gelişim gösterdiği problem olarak belirlenmiştir.

Dini inançlar, bireylerin yaşamlarındaki stresle başa çıkmada önemli bir rol oynamaktadır. Bu nedenle, dini başa çıkma stratejilerinin incelenmesi akademik literatürde önemli bir konu haline gelmiştir. Bu çalışmada, dini başa çıkma üzerine yapılan araştırmaların bibliyometrik analizi yapılmakta ve mevcut durum ortaya konulmaktadır.

Dini başa çıkma konusundaki araştırmaların son yıllarda arttığı görülmektedir.¹ Bu araştırmalar genellikle psikoloji, felsefe, sosyoloji ve tıp gibi farklı disiplinlerde yapılmıştır. Çalışmaların, bilhassa dini topluluklara

¹ Kenneth I. Pargament, *The psychology of religion and coping: Theory, research, practice*. (New York: Guilford Press, 1997).

katılım, dua, meditasyon, karşılaşılan problemlere yönelik dini inançlara dayalı pozitif yeniden yorumlama, kutsal kitap okuma gibi başa çıkma stratejileri üzerinde yoğunlaştığı görülmektedir.²

Din, olumsuz yaşam olayları karşısında bireylerin başvurdukları bir sığınma mekanizması olarak işlev görmektedir. Ayrıca din yaşamdaki olumsuz olaylarla beraber tecrübe edilen anlamsızlık karşısında bir anlam üretme ve kontrol kaybı neticesinde bir direnç ve kontrol duygusunun ediniimine katkı sunabilmektedir. Dini inanç ve uygulamaların duygu durumları üzerindeki etkisi dini başa çıkma olarak nitelendirilmektedir.³

Başta çıkma, bir süreç ve bir anlam arayışı olarak ifade edilir.⁴ Başta çıkma belirli zamanlarda ve koşullarda ortaya çıkmaktadır. Dini başta çıkma ise dini ya da kutsal inanış veya uygulamaların başta çıkma sürecine eklenmesi olarak ifade edilebilir.⁵ Günümüzde dini ve manevi başta çıkma konusunda, fiziksel hastalıklar da dahil olmak üzere yaşamdaki stres etkenlerini kapsayan yüzlerce makale mevcuttur.⁶ Dini ve manevi başta çıkma, bireylerin, ailelerin ve toplulukların psikolojik, fiziksel, sosyal ve manevi refahına yönelik geniş sonuçları olan zengin bir araştırma alanıdır.

Bilimsel araştırmaların büyüyen hacmi, literatürdeki karmaşıklığı arttırarak araştırmacılar için doğru kaynaklara ulaşmayı zorlaştırabilmektedir. Bu bağlamda, bibliyometri bilimsel literatürü niceliksel olarak analiz eden ve ölçen bir disiplindir. Bibliyometrik analiz, bilimsel çalışmaların yayın örüntülerini, alıntılarını, yazarlarını ve diğer özelliklerini inceleyerek bilimsel keşiflerin ve eğilimlerin anlaşılmasını sağlamaktadır.

Bibliyometri “bilimsel iletişim ve yayıncılıkla ilgili sayısal ve niceliksel tekniklerin uygulanması” olarak tanımlanmaktadır.⁷ Başka bir deyişle bibliyometri, belli bir konunun tarihsel gelişimini, yazarlık, yayın ve kullanım kalıplarını ortaya çıkarmak için literatür analizi ve bilimsel haritalama olarak ifade edilmektedir.⁸ Bu disiplin, bilimsel yayınların analizine dayan-

² Gene G. Ano – Erin B. Vasconcelles, “Religious Coping and Psychological Adjustment to Stress: A Meta-Analysis”, *Journal of Clinical Psychology*, 61/4, (2005), 461–480. <https://doi.org/10.1002/jclp.20049>

³ Ali Ayten – Zeynep Sağır, “Dindarlık, Dini Başa Çıkma ve Depresyon ilişkisi: Suriyeli Sığınmacılar Üzerine Bir Araştırma”, *Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 47/47, (2014), 5. <https://doi.org/10.15370/muifd.86222>

⁴ Pargament, *The Psychology of Religion and Coping*. 15.

⁵ Ayten vd., “Dindarlık, Dini Başa Çıkma ve Depresyon ilişkisi: Suriyeli Sığınmacılar Üzerine Bir Araştırma”, 5.

⁶ Terry Lynn Gall ve Manal Guirguis-Younger, “Religious and spiritual coping: Current theory and research” APA handbook of psychology, religion, and spirituality: Context, theory, and researched. ed. K. I. Pargament, J. J. Exline, & J. W. Jones, (American Psychological Association, 2013) Vol.1/ 349-364.

⁷ Ranold Neil Kostoff, “The Use and Misuse of Citation Analysis in Research Evaluation”, *Scientometrics*, 43, (1998), 27-43.

⁸ Robert N. Broadus. “Toward a Definition of “Bibliometrics.” *Scientometrics*, (1987/12, 5–6), 373–379.

maktadır. Genellikle araştırma alanlarının gelişimini, keşfedilen eğilimleri ve bilimsel etkileşimleri anlamak için başvurulmaktadır.⁹ Bibliyometrik analiz, araştırmacılara çeşitli yönlerden fayda sağlaması bakımından önem arz etmektedir. İlk olarak, belirli bir konu veya alanla ilgili mevcut literatürü anlamak için kullanılabilir. Örneğin, belirli bir araştırma konusunda hangi dergilerin en fazla yayın yaptığını veya hangi yazarların en çok alıntılındığını belirlemek mümkündür.¹⁰ Yine bibliyometrik analiz, bir araştırma alanının süreç içerisindeki evriminin ve eğilimlerinin izlenilmesine imkan sunmaktadır. Bu bağlamda, belirli bir konunun yıllar içerisinde çalışılma sıklığını belirlemek ve hangi yıllarda ne kadar çalışıldığını ortaya koymak için yapılabilir.

Bibliyometrik analiz bağlamında Türkiye’de din psikolojisi literatürü incelendiğinde yapılan çalışmalarda “bibliyometri” kavramına yer verilmiş¹¹ ya da hiç yer verilmeden analizler gerçekleştirilmiştir.¹² Bununla birlikte her iki durumda da RStudio programından yararlanılmadığı görülmektedir. Esasen belirli bir konunun geniş kapsamda bibliyometrik analizinin yapılabilmesi, yazılım temelli bir analiz ile gerçekleştirilebilir. Diğer bir ifadeyle, ileri düzeyde bir inceleme yapılmasına olanak sunması bakımından bibliyometrik analizlerin RStudio IDE (tümleşik geliştirme ortamı) yazılımı aracılığıyla R programlama dili kullanılarak gerçekleştirilmesi mümkün olabilmektedir.

Dini başa çıkma literatürü Pargament tarafından kaleme alınan *The*

<https://doi.org/10.1007/bf02016680>.

⁹ Dag W. Aksnes, “Citation Rates and Perceptions of Scientific Contribution”, *Journal of the American Society for Information Science and Technology*, 57/2 (2006), 169-185.

¹⁰ Anthony F.J. van Raan “Measuring science”. ed. Henk F. Moed, Wolfgang Glanzel, Ulrich Schmoch *Handbook of Quantitative Science and Technology Research*, mlf. Henk F. Moed (Dordrecht: Springer, 2004), 19-50.

¹¹ Ahmet Koç vd., “Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi Üzerine Bibliyometrik Bir Analiz”, *Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 57/57 (2019), 1-24. <https://doi.org/10.15370/maruiid.679169> ; Mustafa Koç, “Türkiye’deki Manevi Danışmanlık ve Rehberlik Çalışmaları Bağlamında ‘II. Uluslararası Manevi Danışmanlık ve Rehberlik Kongresi’ (2018) Üzerine Bibliyometrik Analizler”, *Türk Manevi Danışmanlık Ve Rehberlik Dergisi* 2 (2020), 29-96; Mustafa Koç, “Türkiye’deki Manevi Danışmanlık ve Rehberlik Çalışmaları Bağlamında ‘Maneviyat Psikolojisi Sempozyumları’ (2014-2018) Üzerine Bibliyometrik Analizler”, *Türk Manevi Danışmanlık Ve Rehberlik Dergisi* 5 (2022), 129-171. <https://doi.org/10.56432/tmdrd.1117128>; Süleyman Abanoz, “Türkiye’de Halk İnançları Konusunda Yapılmış Lisansüstü Tezlerin Bibliyometrik Analizi” *İslami araştırmalar Dergisi* 34/2 (2023), 395-415; Ayşe Gökmen, “Manevi Danışmanlık ve Rehberlik” Çalışmaları Üzerine Bir Bibliyografya Denemesi (2017-2020)”. *Necmettin Erbakan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 51/1 (2021), 174-195. <https://doi.org/10.51121/akif.2021.21>

¹² Zeynep Sağır , “Türkiye’de Psikoloji Sahasında Suriyeli Sığınmacılar Üzerine Yapılan Lisansüstü Çalışmaların Bir Analizi” ed. Zeynep Sağır, *Din Psikolojisi: Teori, Güncel Araştırmalar ve Yeni Eğilimler*. (İstanbul: Dem Yayınları , 2020), 11-44; Kenan Sevinç, “Türkiye’de Din Psikolojisi Alanında Yapılan Lisansüstü Tezler Üzerine Bir İnceleme”, *Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* (SAUIFD) 15/28 (2013), 243-269; Orhan Gürsu, “Yurt Dışında Yapılan Din ve Yaşlanma Çalışmaları Üzerine Yöntemsel Bir İnceleme: Din, Maneviyat ve Yaşlanma Dergisi Örneği”, *Cumhuriyet İlahiyat Dergisi* 26/1 (2022), 395-414; Süleyman Abanoz, “Türkiye’de Yapılan ‘Dini Başa Çıkma’ Konulu Araştırmalar Hakkında Bir Değerlendirme”. *Eskiye*ni 40, (2020) 407-429.

psychology of religion and coping: Theory, research, practice adlı çalışmayla beraber üzerinde pek çok araştırmanın gerçekleştirildiği önemli bir konu haline gelmiştir¹³. Dini başa çıkma konusunda var olan literatürün klasik yöntemlerle incelenmesi ve derinlemesine ortaya konulması mümkün değildir. Bu kapsamda nicel bibliyometrik analiz ve görselleştirme programlarının kullanılması, söz konusu akademik yazını niceliksel olarak incelemekte ve konunun epistemolojik ve entelektüel gelişimini ortaya koymada önemli katkılar sunabilmektedir.¹⁴ Ayrıca bibliyometrik araçların kullanımı, ilgili literatürün veri kaynağı olmasını sağlamakta ve söz konusu alana dair literatürün boylamsal olarak gelişimi ve geçirmiş olduğu dönüşümleri gözler önüne sermektedir. Bu gelişim ve dönüşümlerin anlaşılması, o konunun dününe ve bugününe ışık tutmakla kalmaz aynı zamanda gelecek çalışmalar için de önem arz etmektedir. Çünkü ilgili literatürün oluşturduğu bilimsel birikim topluma ve akademik dünyaya katkılar sunabileceği gibi gelecek çalışmalar için de bir konu havuzu oluşturmaktadır¹⁵.

Tüm bunlarla birlikte çalışmanın amacı, WoS veri tabanında indekslenen dergilerde dini başa çıkma literatürü hakkında çalışma yapan araştırmacıları ve yayınları öne çıkarmak, bu konuda yayın yapan bilimsel dergileri ortaya koymak ve dini başa çıkma ile ilgili anahtar kelimeleri tanıtmak için bibliyometrik analiz gerçekleştirmektir. Bu nedenle, dini başa çıkma konusunun WoS'taki yayınları esas alınarak 1990-2024 (Ocak) yılları arasında 34 yıllık gelişimin nasıl bir seyir izlediği bibliyometrik analizle ortaya konulması gaye edilmektedir. Ayrıca bu çalışmanın araştırmacılara alan hakkında kısa bir bakış ve bütüncül bir gözlem yapma imkânı sağlaması beklenmektedir.

Bu kapsamda çalışmada aşağıdaki sorulara yanıtlar aranmıştır:

S₁: WoS veri tabanında yayınlanan dini başa çıkma temalı makalelerin yıllara göre yayın sayısı nasıl dağılım göstermektedir?

S₂: WoS veri tabanında yayınlanan dini başa çıkma temalı makalelerin yıllara göre yıllık ortalama alıntı sayısı nasıl dağılım göstermektedir?

S₃: WoS veri tabanında yayınlanan dini başa çıkma temalı makalelerin üç alan (yazar-dergi-anahtar kelime) açısından ilişkisi nasıldır?

S₄: WoS veri tabanında yayınlanan dini başa çıkma temalı makalelere yönelik en çok yayın yapan dergiler hangileridir?

¹³ Gall vd., "Religious and Spiritual Coping: Current Theory and Research. APA Handbook of Psychology, Religion, and Spirituality" 349-364.

¹⁴ Nees Jan van Eck-Ludo Waltman, "Visualizing Bibliometric Networks". *Measuring Scholarly Impact*, (2014), 285-320. https://doi.org/10.1007/978-3-319-10377-8_13

¹⁵ Arsev Umur Aydınoglu vd., "Bir Sosyal Bilimler Araştırma Yöntemi Olarak Bibliyometri: Akademik Girişimcilik Örneği" *Pamukkale University Journal of Social Sciences Institute* 55 (2023), 235-258. <https://doi.org/10.30794/pausbed.1124926>

S₅: WoS veri tabanında dini başa çıkma temalı makalelerde en çok yayın yapan yazarlar hangileridir?

S₆: WoS veri tabanında dini başa çıkma temalı makaleler kapsamında en yüksek atıf patlamasına sahip yazarlar kimlerdir?

S₇: WoS veri tabanında dini başa çıkma temalı makaleleri gerçekleştiren sorumlu yazarların ülkelerine göre dağılımları nasıldır?

S₈: WoS veri tabanında dini başa çıkma temalı makaleleri gerçekleştiren yazarların bulunduğu ilk 20 ülkedeki makale sayısı, SCP ve MCP değerleri nasıldır?

S₉: WoS veri tabanında dini başa çıkma temalı makalelerin en çok atıf yapılması bakımından ülkelere göre nasıl bir dağılım göstermektedir?

S₁₀: WoS veri tabanında en çok atıf alan dini başa çıkma temalı makalelerin dağılımı nasıldır?

S₁₁: WoS veri tabanında dini başa çıkma temalı makalelerde en sık kullanılan kelimeler nelerdir?

S₁₂: WoS veri tabanında dini başa çıkma temalı makalelerin yazarlarının geliştirdikleri iş birliği ağı nasıldır?

S₁₃: WoS veri tabanında dini başa çıkma temalı makalelerdeki anahtar kelimeler, yıllar içerisinde nasıl evrilmiştir? Ayrıca anahtar kavramlar, hangi yıllarda daha çok kullanılmıştır?

2. BİBLİYOMETRİK ANALİZ

Bibliyometrik çalışmalarda kullanılan veri tabanlarından biri WoS'tur. WoS araştırma yayınları ve atıfların en eski ve en yaygın bu konuda otorite olarak kabul edilen veri tabanıdır. Eugene Garfield tarafından 1964 yılında kurulan Science Citation Index'e (SCI) dayanmaktadır. Dünya çapındaki önde gelen araştırmaların seçici, dengeli ve eksiksiz kapsamını bugün yaklaşık 34000 dergiye genişletmiştir. Ayrıca 1973 yılında sosyal bilimler alanına yönelik Social Science Citation Index (SSCI), 1978 yılında ise sanat ve beşeri bilimler alanına yönelik Arts & Humanities Citation Index (AHCI) dizinleri WoS'a dahil olmuştur. Yine WoS kapsamına daha sonraki yıllarda Emerging Citation Index (ESCI), Book Citation Index (BKCI) ve Conference Proceedings Citation Index (CPC) dizinleri de dahil olmuştur.¹⁶ WoS dışında, Scopus ve Dimensions veri tabanları bulunmaktadır¹⁷. Bu çalışmada dini başa çıkmanın bibliyometrik analizi için çalışmaların geniş kapsamda temsil edildiği WoS veri tabanı tercih edilmiştir. Bibliyometrik bir

¹⁶ Caroline Birkle vd., "Web of Science as a data source for research on scientific and scholarly activity", *Quantitative Science Studies*, 1/1 (2020), 363-376.

¹⁷ Aydınoglu vd., "Bir Sosyal Bilimler Araştırma Yöntemi Olarak Bibliyometri: Akademik Girişimcilik Örneği", 235-258.

çalışmada hangi veri tabanından nasıl faydalanılması gerektiği hususunda araştırma sorusu ve veri tabanına erişim belirleyici olmaktadır.¹⁸

Bu çalışmada, bibliyometrik analiz için yaygın olarak kullanılan yöntemler arasında bulunan ağ analizi, alıntı analizi ve yayın analizi kullanılmıştır. Ağ analizi, araştırmacıların belirli konular arasındaki ilişkileri ve etkileşimleri görselleştirmesine olanak tanımaktadır. Alıntı analizi, belirli bir makalenin veya araştırmanın ne kadar sık alıntılındığını belirlemek için tercih edilmektedir. Yayın analizi ise belirli bir derginin veya yazarın hangi konularda ve ne sıklıkta yayın yaptığını incelemek için kullanılmaktadır.

Bibliyometrik analiz, bazı sınırlılıklara sahiptir. Bu çalışmada da bu sınırlılıklardan bahsedilebilir. Örneğin bu analizler sadece yayınlanmış çalışmalarını içermektedir. Bundan dolayı yayınlanmamış veya erişilemeyen verileri kapsam dışında bırakmaktadır. Yine, bazı önemli çalışmaların yeterince alıntı almadığı durumlar ortaya çıkabilmektedir. Bu ise bibliyometrik analizin sonuçlarını değerlendirirken göz önünde tutulması gereken bir husus olarak ön plana çıkmaktadır.¹⁹

2.1 VERİLERİN TOPLANMASI

Bu çalışma, Web of Science akademik veritabanında yer alan araştırmalara dayanmaktadır. Veri toplama sürecinde belirli kriterlere göre filtreleme yapılmış ve analiz için uygun olan çalışmalar seçilmiştir. Bu çalışmada veriler 2024 (Ocak) tarihinde WoS veri tabanından çekilmiştir. Uluslararası veri tabanı olan Web of Science arama sayfasında *documents* kısmında *konu (topic)* alanı seçilmiştir. Konu kısmında seçilen aramalarda yayın başlığı, özeti, anahtar kelimeleri, yazarların isimleri ve alıntılama sayıları gibi bilgiler mevcuttur. Aramalar “religious coping” anahtar kelimesi kullanılarak yapılmış ve 1781 çalışmaya ulaşılmıştır. Daha sonra yayın türü makale (article) olarak filtrelenmiş ve 1597 makaleye erişim sağlanmıştır. Makale yayınlarının, 1990 ve 2024 (Ocak) yılları arasında gerçekleştiği görülmüştür. Verilerin indirilmesi ve analiz edilmesi için R tabanlı bibliometrix paketinin dosya formatı *Bibtex* seçilerek veriler indirilmiştir. Web of Science tek seferde 500 çalışmanın indirilmesine izin verdiği için sırasıyla 1-500, 501-1000, 1001-1500 ve 1501-1597 şeklinde 4 aşamada veriler indirilmiştir. Daha sonra indirilen verilerde veri kaybı olmaması için Web of Science’deki makale sıraları ve indirilen *Bibtex* dosyaları kontrol edilerek aynı veriler olduğu saptanmıştır.

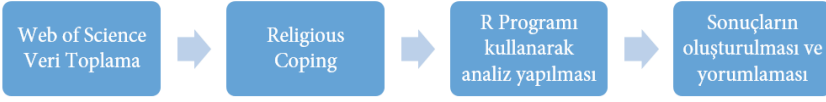
¹⁸ Martin Szomszor vd., “Interpreting Bibliometric Data”, *Frontiers in Research Metrics and Analytics*, 5 (2021). 10.3389/frma.2020.628703

¹⁹ W. Glänzel - U. Schoepflin, “Bibliometric Study of Reference Literature in The Sciences and Social Sciences”, *Information Processing & Management*, 35/1 (1999) 31-44.

2.2. VERİLERİN ANALİZİ

Verilerin analizi için RStudio IDE (tümleşik geliştirme ortamı) yazılımı aracılığıyla R (versiyon 4.1.3) programlama dili kullanılmıştır. Bibliometrik analiz için kullanılan Bibliometrix paketi indirilmiştir. Daha sonra Bibliometrix paketi içerisinde yer alan Biblioshiny paketi içinde veriler analize tabi tutulmuştur.

Aşağıda araştırma süreci bir diyagram aracılığıyla görselleştirilmektedir:

Şekil 1. Çalışma Diyagramı

3. BULGULAR

3.1. GENEL BİLGİLER

WoS veri tabanına bakıldığında dini başa çıkma konusunda 1990 ve 2024 yılları arasında 1597 makalenin yayınlandığı görülmektedir. Bu makalelerin yıllar içerisindeki dağılımları ve yüzdelik oranları Tablo 1’de sunulmaktadır.

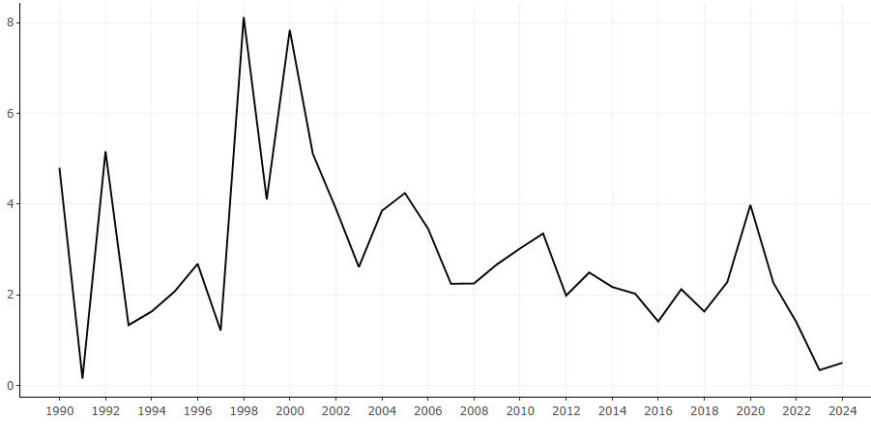
Tablo 1. Yıllara İlişkin Yayın Sayısı

Yıl	Yayın Sayısı	Yüzde (%)
1990	4	0,25
1991	1	0,06
1992	3	0,19
1993	2	0,12
1994	2	0,12
1995	3	0,19
1996	3	0,19
1997	4	0,25
1998	13	0,81
1999	7	0,43
2000	9	0,56
2001	16	1,00
2002	18	1,12
2003	17	1,06
2004	24	1,50
2005	29	1,81
2006	40	2,50

2007	36	2,25
2008	33	2,06
2009	44	2,75
2010	45	2,81
2011	63	3,94
2012	70	4,38
2013	88	5,51
2014	72	4,50
2015	74	4,63
2016	79	4,94
2017	99	6,19
2018	86	5,38
2019	81	5,07
2020	97	6,07
2021	158	9,89
2022	142	8,89
2023	127	7,95
2024	8	0,50
Toplam	1597	100%

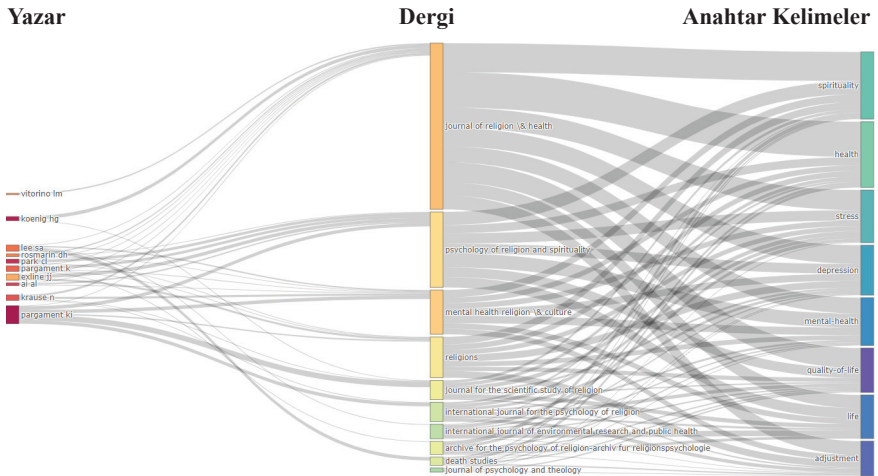
Dini başa çıkma temalı makalelerin, WoS veri tabanında ilk defa 1990 yılında yayınlandığı görülmektedir (bkz. Tablo-1). Bununla birlikte 2000'li yıllardan sonra kademeli olarak yayın sayısında bir artış olduğundan bahsedilebilir. Dini başa çıkma ile ilgili en fazla yayının 2021 yılına (f=158) ait olduğu anlaşılmaktadır. Bunu takiben en fazla yayın yapılan yılların 2022 (f=142) ve 2023 (f=127) olduğu görülmektedir.

WoS veri tabanında yer alan dini başa çıkma temalı makalelere yıllık ortalama alıntı sayısı Grafik 1'de gösterilmektedir.

Grafik 1: Yıllık Ortalama Alıntı Sayısı

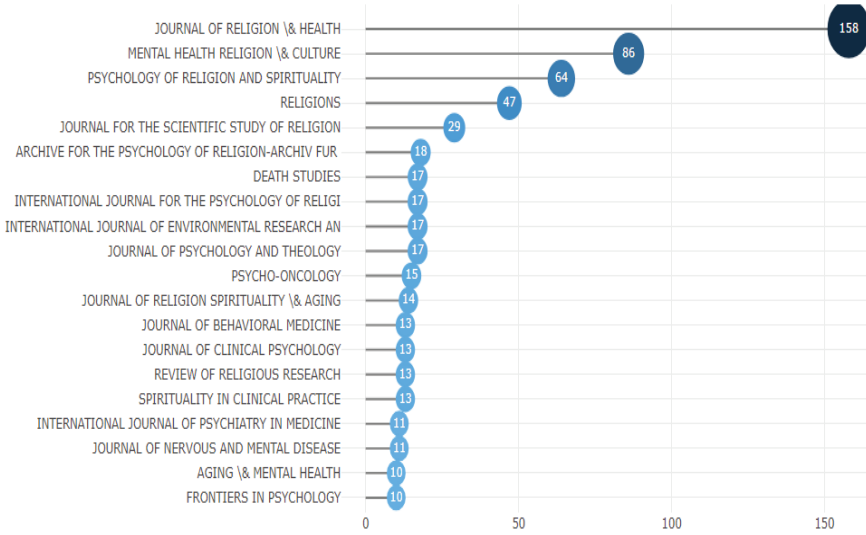
Grafik 1 incelendiğinde yıllık ortalama alıntı sayısının en fazla 1998’de olduğu tespit edilmektedir. Konuyla ilgili alıntılama ikinci zirve 2000 yılında gerçekleşmiştir. Bununla birlikte, 2020’deki alıntılama sayısının tüm zamanlarda yapılarına göre ortalama bir durum sergilediği fakat son dört yılda alıntılama sayısında bir düşüş olduğu gözlemlenmektedir. Son olarak dini başa çıkma konusunda yıllar içerisinde alıntı sayısında dalgalanmalar olsa da bir devamlılıktan bahsetmek mümkündür.

Grafik 2: Üç Alan Grafiği

İngilizce karşılığı *three field plot* olan üç alan analizi, yazarlar, anahtar kelimeler, dergiler gibi belirlenen ana unsurların arasındaki ilişkileri bir Sankey diyagramı ile görselleştirilmesi olarak ifade edilebilir²⁰. Sankey diyagramı ise ilişki ve dönüşümler arasındaki akışları göstererek sayısal bilgi elde edilen diyagram türüdür. Grafik-2’de dini başa çıkma konusunda en fazla yayın yapan on yazar, söz konusu on yazarın yaptığı on dergi ve onların kullanmış oldukları on anahtar kelime yer almaktadır. Üç alan grafiği incelendiğinde dini başa çıkma konusunda en çok yayın yapan yazarın Kenneth Pargament olduğu anlaşılmaktadır. En çok yayın yapılan dergi ise Journal of Religion & Health olduğu görülmektedir. Dini başa çıkma konusunda en yaygın anahtar kelimelerin ise “spirituality (maneviyat), health (sağlık), stress (stres), depression (depresyon) ve mental health (ruh sağlığı) olduğu anlaşılmaktadır.

3.2. DERGİLER

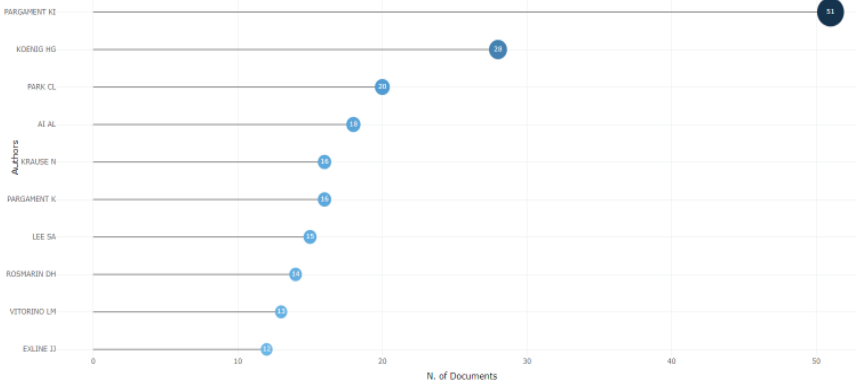
Grafik 3: Konu Alanına Yönelik En Çok Yayın Yapan Dergiler

Dini başa çıkma konusunda en fazla yayın yapan 20 dergi Grafik 3’te

²⁰ Patrick Riehmann vd., “Interactive Sankey Diagrams”, *Proceedings of the IEEE Symposium on Information Visualization, INFOVIS*, (Minneapolis, MN, USA: 2005), 233–240.

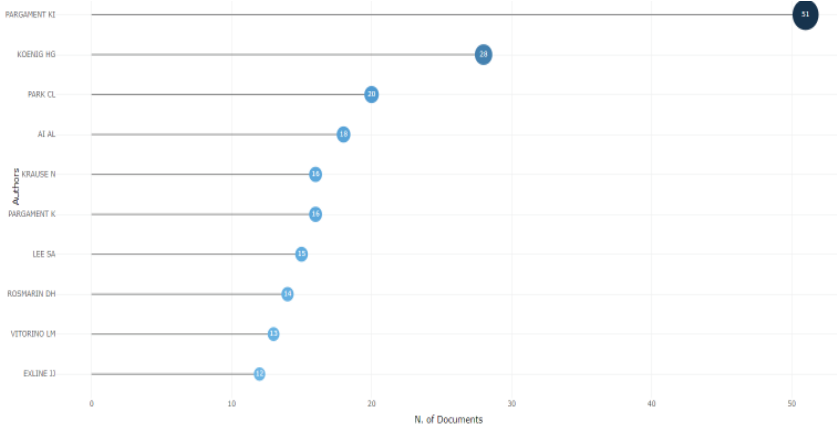
yer almaktadır. Buna göre Journal of Religion and Health (f=158) yayın sayısı ile ilk sırada olduğu görülmektedir. Bu dergiyi ise Mental Health Religion and Culture (f=86) ve Psychology of Religion and Spirituality (f=64) takip etmektedir.

3.3. YAZARLAR

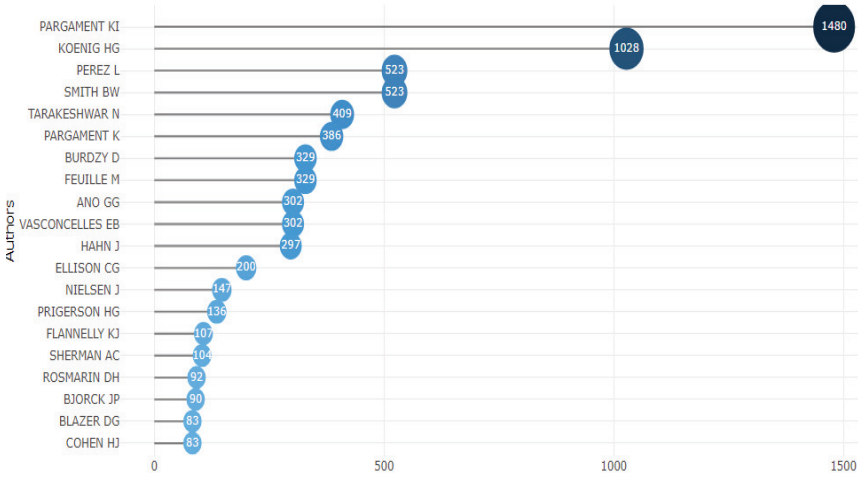
Grafik 4: En Çok Yayın Üreten Yazarlar ve Yayın Sayıları

WoS'ta dini başa çıkma konusunda en çok makale üreten yazarlar incelendiğinde ilk üç ismin sırasıyla Pargament, Koenig ve Park olduğu görülmektedir. Bu konuda yeni yayın yapacak araştırmacıların en az ilk üç araştırmacının çalışmalarına bakmalarının bir gereklilik olduğu ifade edilebilir.

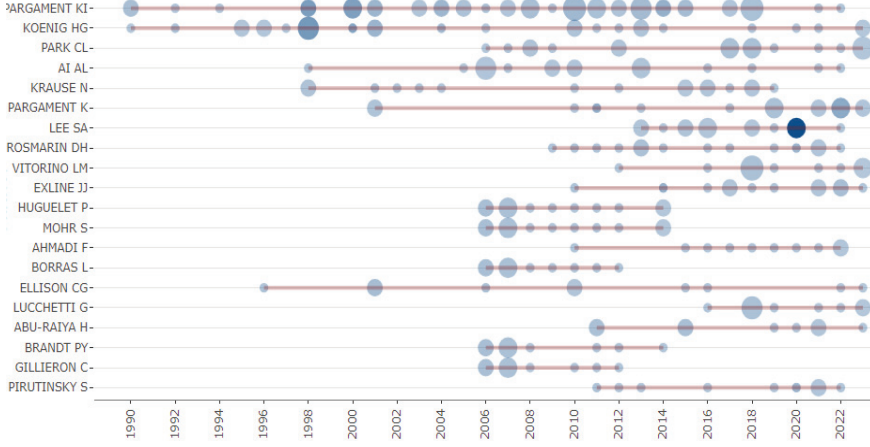
Grafik 5: En Çok Yayın Yapan Yazarlar

WoS veri tabanında en çok makalesi bulunan yazarlar merak edilmiştir. Bu bağlamda yapılan incelemede dini başa çıkma konusunda en çok yayına sahip olan yazar Kenneth Pargament'tir (N=67). Pargament, yayınlarında "Kenneth I. Pargament" ya da "Kenneth Pargament" şeklinde yazar ismini iki farklı versiyonla belirtmiştir. Dolayısıyla analiz yaparken iki farklı isim olarak görüntülenmiştir. Söz konusu yayınlar araştırmacılar tarafından birleştirilerek burada toplam makale sayısı ifade edilmektedir. Bununla birlikte burada yer alan makaleler iş birliği içerisinde ya da bireysel olarak gerçekleştirilmiştir. Grafik 5'te en çok yayın yapan 10 yazar sunulmaktadır. Pargament'i takiben dini başa çıkma konusunda en çok yayın yapan kişiler sırasıyla Koenig H. G. (N=28) ve Park C. L.'dir (N=20).

Grafik 6: En Çok Atıf Alan Yazarlar

WoS'ta dini başa çıkma temalı makalelerdeki en çok atıf alan yazarlar Grafik-4'te sunulmaktadır. Buna göre, dini başa çıkma konusunda işbirliği içerisinde ya da bireysel olarak toplam 1597 yayının yapıldığı tespit edilmiştir. En fazla alıntı yapılan yazarın 1866 alıntı sayısı ile Kenneth I. Pargament olduğu görülmektedir. Bunu takiben Koenig H. G'nin alıntı sayısının 1028 olduğu görülmektedir.

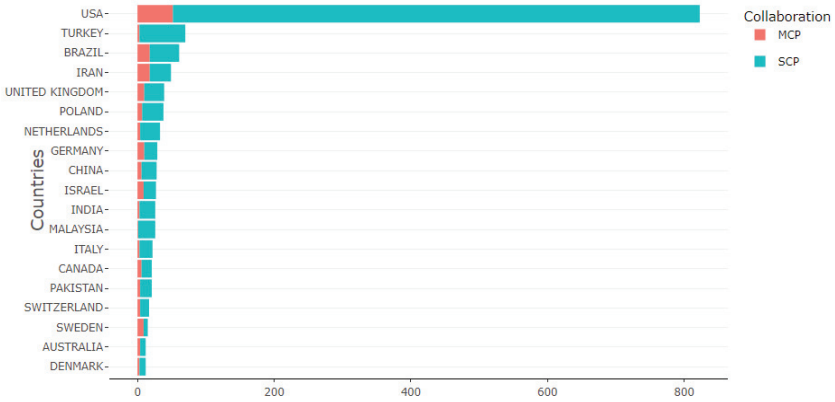
Grafik 7. Atıf Patlama Değerleri

Atıf patlama değerlerinin gösterildiği grafiğe bakıldığında en yüksek atıf patlamasına sahip yazar K. Pargament'tir. Pargament sadece atıf patlama değerini oluşturan yıl içerisinde en çok atıf alan yazar değildir aynı zamanda bu konudaki en fazla atıf alan yazardır. Bununla birlikte, 1990 ve 2024 (Ocak) yılları arasındaki 34 yıllık süreçte K. Pargament ve H. G. Koenig isimli yazarların alana yön veren isimler oldukları anlaşılmaktadır. Bu durum söz konusu yıllarda sürekli olarak atıf almalarından kaynaklanmaktadır.

Tablo 2: Yazarlara Göre Atıf Patlama Değerleri ve Başlangıç-Bitiş Aralığı

Yazarlar	Patlama	Başlangıç	Bitiş
K. I. Pargament	662.641	1990	2023
H. G. Koenig	234.591	1990	2023
C. L. Park	45.400	2006	2023
A. L. Ai	34.369	1998	2022

Yukarıdaki tabloda yüksek atıf patlama değerlerine sahip olan ilk dört yazara yer verilmektedir.

Grafik 8. Sorumlu Yazarların Ülke Dağılımları ve Makale Sayılarına İlişkin Bulgular

Grafik 8 incelendiğinde sorumlu yazarların ülke dağılımlarına yer ve rildiği görülmektedir. Bununla birlikte SCP ve MCP'lerine ilişkin bilgiler de sunulmaktadır. SCP (Single Country Publications) yayının yazarlarının aynı ülkede olduğunu gösteren değerdir. MCP (Multiple Country Publications) ise yazarların farklı ülkelerden olduğunu ifade etmektedir.

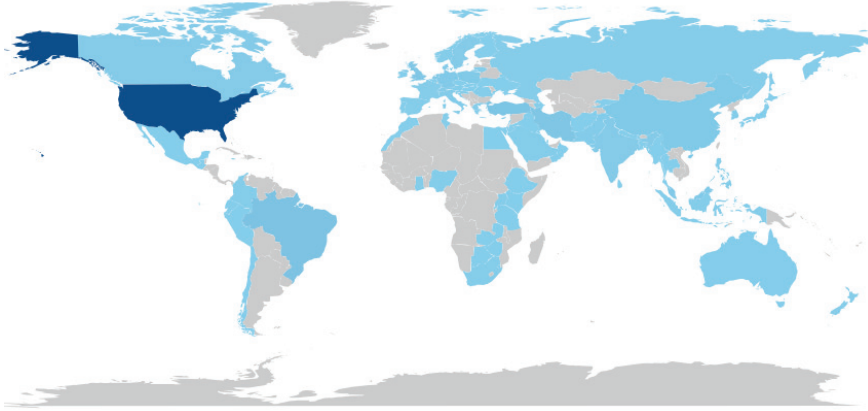
Ülkeler bağlamında dini başa çıkma konusunda en çok yayına 823 makaleyle USA (SCP: 771, MCP: 52), Türkiye'nin 70 makaleyle (SCP: 67, MCP: 3) ile ikinci olduğu görülmektedir. Brezilya ise 61 makaleyle (SCP: 43, MCP: 18) en çok yayın yapan üçüncü ülke olarak yer almaktadır.

Tablo 3: Ülkelerin Makale Sayısı, SCP ve MCP Değerleri, Frekans ve MCP Oran Değerleri

Ülke	Makale	SCP	MCP	Frekans	MCP Oran
USA	823	771	52	0.515	0.063
TURKEY	70	67	3	0.044	0.043
BRAZIL	61	43	18	0.038	0.295
IRAN	49	31	18	0.031	0.367
UNITED KINGDOM	39	29	10	0.024	0.256
POLAND	38	31	7	0.024	0.184
NETHERLANDS	33	29	4	0.021	0.121
GERMANY	29	19	10	0.018	0.345
CHINA	28	22	6	0.018	0.214
ISRAEL	27	18	9	0.017	0.333
INDIA	26	23	3	0.016	0.115

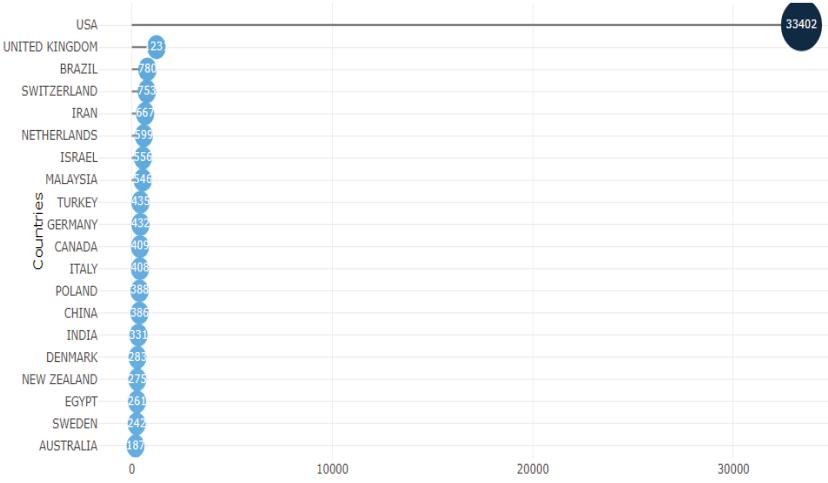
MALAYSIA	26	25	1	0.016	0.038
ITALY	22	19	3	0.014	0.136
CANADA	21	15	6	0.013	0.286
PAKISTAN	21	17	4	0.013	0.190
SWITZERLAND	17	13	4	0.011	0.235
SWEDEN	15	6	9	0.009	0.600
AUSTRALIA	12	8	4	0.008	0.333
DENMARK	12	9	3	0.008	0.250
CHILE	10	5	5	0.006	0.500

Tablo 3 incelendiğinde USA'nın, SCP puanının yüksek olduğu ancak MCP puanının daha düşük olduğu görülmektedir. İkinci sırada yer almasına rağmen Türkiye'nin MCP oranının düşük olduğu anlaşılmaktadır. Bu durum araştırmacıların aynı ülkedeki araştırmacılarla yayın yapma eğilimlerinin daha yaygın olduğunu göstermektedir. Bunu takiben Brezilya ve İran'ın SCP değerlerine göre MCP'leri de yüksektir. En düşük SCP değerine sahip olan Şili'nin ise bütün yayınlarını farklı ülkelerden yazarlarla iş birliği içerisinde gerçekleştirmiş olduğu görülmektedir.

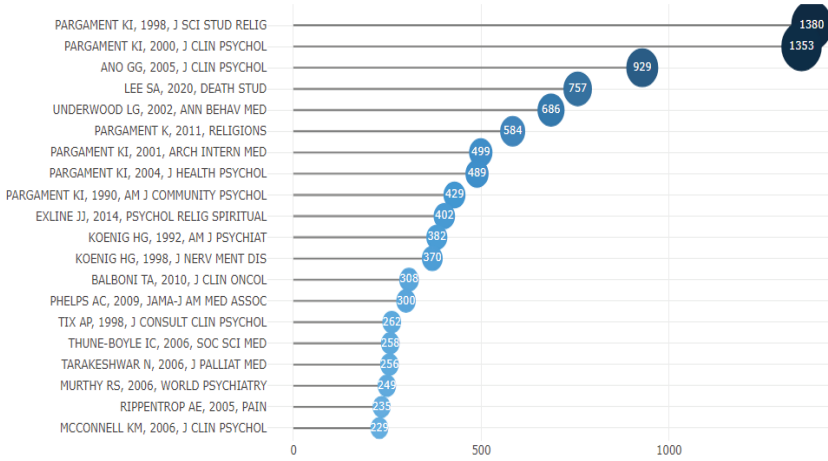
Şekil 2. Ülkelerin Bilimsel Üretkenliği

Ülkelerin bilimsel üretkenliğini gösteren Şekil-2 incelendiğinde mavinin tonlarına boyanmış her bir ülke dini başa çıkma konusunda yayınlara sahiptir. Mavi renk koyulaştıkça bu konudaki üretimin de arttığını ifade edebiliriz. Gri renkle boyanmış kısımlar ise henüz bu konuda bir yayının olmadığı anlamına gelmektedir. Haritada gösterilen renklerin niceliklerine bakıldığında ABD'nin 3163 çalışmaya sahip olan en fazla çalışma yapılmış ülke olduğu görülmektedir. Brezilya ise 250 çalışma ile ikinci sırada yer almaktadır. Üçüncü sırada ise 216 çalışmayla Türkiye gelmektedir.

Grafik 9. En Çok Atıf Yapılan Ülkeler

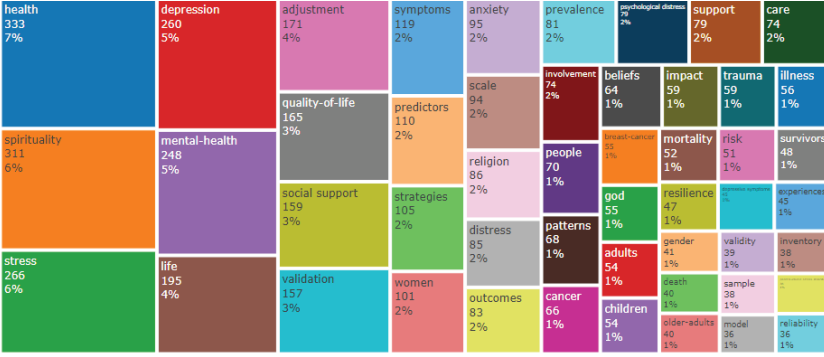
En çok atıf yapılan ülkelerin sırasıyla ABD (N=33402), Birleşik Krallık (N=1231), Brezilya (N=780) ve Türkiye (N=435) olduğu görülmektedir. Türkiye, yirmi ülke arasında en çok atıf alan dokuzuncu ülke konumundadır.

Grafik 10. Küresel Olarak En Fazla Atıf Alan Çalışmalar

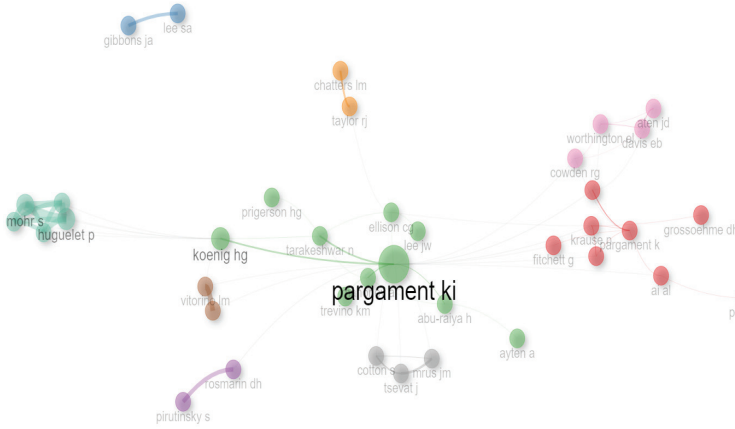
Dini başa çıkma konusunda en fazla atıf yapılan çalışmanın Pargament ve arkadaşlarına (1998) ait olan “Patterns of Positive and Negative Religious Coping with Major Life Stressors” başlıklı çalışmasıdır.²¹ İkinci sırada

²¹ Pargament vd. “Patterns of positive and negative religious coping with major life stressors” *Journal for the Scientific Study of Religion* 37/4 (1998), 710–724. <https://doi.org/10.2307/1388152>

Şekil 5. Kelime Ağacı Haritası

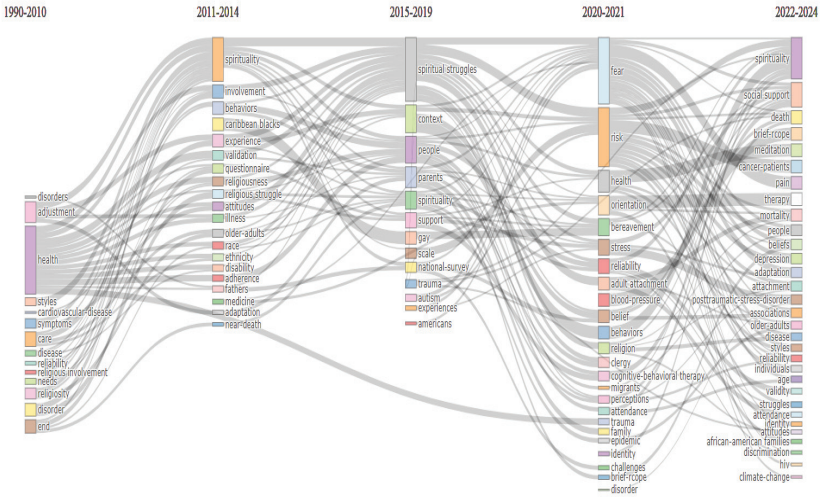
Kelime ağacı haritası bir metinde ya da paragrafta en çok kullanılan kelimelerin ne sıklıkla kullanıldığı ve yüzdelik olarak değerinin yer aldığı bir görselleştirme tekniğidir. Bu çalışmada en fazla yüzdelik puana sahip kelime %7 oranıyla *health* kelimesidir. Daha sonra sırasıyla *spirituality* ve *stress* %6, *depression* ve *mental health* %5, *life* ve *adjustment* %4 olarak çalışmalarda anahtar kavram olarak yer aldığı görülmektedir.

Grafik 11. Ortak İş Birliği Ağı

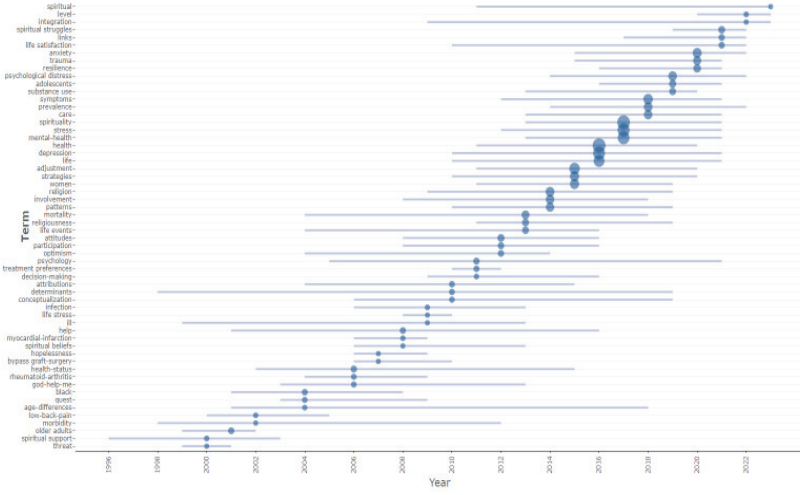
Ortak iş birliği ağında iş birliği yapan ve aynı kümede yer alan yazarları tespit etmek mümkün olmaktadır. Her bir renk bir kümeyi işaret etmektedir. Daireler arasındaki çizgiler söz konusu yazarlar arasında iş birliği olduğunu göstermektedir. Bu ise aynı kümede yer alan yazarların benzer konular üzerinde çalıştıkları anlamına gelmektedir. Bu çalışmada K. I. Pargament'in daha fazla yazarla çalışma yaptığı anlaşılmaktadır. Bununla

beraber Koenig'in iki farklı kümeyle iş birliği gerçekleştirdiği ifade edilebilir.

Grafik 12: Tematik Evrim Grafiği

Tematik evrim grafiği, yıllar içerisinde anahtar kelimelerin nasıl evrildiğini içermektedir. Dini başa çıkma çalışmalarına ilişkin 1990-2010 yılları arasında *religiosity* ve *religious involvement* kavramlarının ön plana çıktığı görülmektedir. Ancak sonraki yıllarda *spirituality* kavramının tercih edildiği tematik grafiğe yansımaktadır. Bununla beraber 2015-2019 yıllarında *trauma*, *gay* ve *autism* gibi kavramların çalışıldığı anlaşılmaktadır. Ayrıca 2020-2021 yıllarında *migrants*, *trauma* ve *epidemic* gibi kavramların çalışmalara dahil edildiği gözlemlenmektedir. Söz konusu iki yılda özellikle göçle ilgili krizlerin ve COVID-19 sürecinin çalışmalara olan etkisi şeklinde okunabilir. Tematik evrim grafiği oluştururken özellikle bu yılların ön plana çıkarılması, çalışmaların içeriklerinin farklılaşması nedeniyle önem arz etmektedir. 2022-2024 yıllarında ise *discrimination*, *meditation*, *therapy*, *climate-change*, *posttraumatic-stress-disorder* ve *HIV* gibi yeni kavramların dini başa çıkma konusunda anahtar kavramlar olarak yer aldığı görülmektedir.

Grafik 13: Trend Konu Grafiği

Dini başa çıkma konusunda anahtar kelimelerin yıllara göre kullanılma sıklığını elde etmek için trend konu grafiğine bakmak gerekmektedir. Bununla beraber kullanılan anahtar kavramların yıllara göre niceliksel değişimini görmek de mümkün olmaktadır. Örneğin, 2016-2017 yılları arasında *care*, *spirituality*, *stress*, *mental-health*, *health*, *depression*, *life* ve *adjustment* kavramlarının daha fazla kullanıldığı ve tüm zamanlara göre trend kabul edilecek kavramlar olarak ön plana çıktıkları anlaşılmaktadır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmada “dini başa çıkma” anahtar kavramı kullanılarak Web of Science’de tarama yapılmıştır. Buna göre, 1990 ve 2024 (Ocak) yılları arasında WoS’ta yer alan 1597 makale bibliyometrik analiz ile incelenmiştir. Dini başa çıkma konusunda en fazla yayın yapılan yılların 2021, 2022 ve 2023 olduğu, yıllık alıntılama oranının en yüksek olduğu zaman dilimi sırasıyla 1998 ve 2000 yılları olduğu sonucuna varılmıştır. Üç alan grafiğine bakıldığında, anahtar kavramlarda en fazla *spirituality*, *health*, *stress*, *depression* kavramlarının tercih edildiği anlaşılmıştır.

Dini başa çıkma konusunda en fazla yayın yapan dergilere bakıldığında ilk sırada *Journal of Religion and Health* (f=158), ikinci sırada *Mental Health Religion and Culture* (f=86) ve üçüncü sırada *Psychology of Religion and Spirituality*’nin (f=64) yer aldığı sonucuna ulaşılmıştır.

En fazla alıntı yapılan iki yazarın 1866 alıntı sayısı ile Kenneth I. Pargament ve 1028 alıntı sayısı ile H. G. Koenig olduğu görülmüştür. Atif pat-

lama değerleri incelendiğinde, 2023 yılına kadar Kenneth I. Pargament'in çalışmalarına atıf yapılma oranının yüksek olduğu gözlenmiştir.

Ülkelerin makale sayısı, SCP ve MCP puanları incelendiğinde, USA'nın en yüksek SCP puanına sahip olduğu, SCP değeri açısından ikinci sırada yer alan Türkiye'nin MCP değerinin düşük olduğu görülmüştür. Üçüncü sırada yer alan Brezilya'nın SCP değerine oranla MCP'si de ilk iki sıradaki örneklere göre görece daha yüksek olduğu anlaşılmıştır. Başka bir ifadeyle Brezilyalı araştırmacılar ülke içinden yazarlar ile çalışma yapmaya özen gösterdikleri gibi farklı ülkelerdeki araştırmacılarla da iş birliği gerçekleştirdikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Yine ülkelerin bilimsel üretkenliğine bakıldığında ABD'nin 3163 çalışmayla birinci sırada, Brezilya'nın 250 çalışma ile ikinci sırada, Türkiye'nin ise 216 çalışmayla üçüncü sırada olduğu tespit edilmiştir. En çok atıf yapılan ülkelere bakıldığında, ABD'nin atıf sayısı $f=33402$, Birleşik Krallık'ın atıf sayısının $f=1231$, Brezilya'nın atıf sayısının $f=780$ olduğu görülmüştür. En çok atıf alan ülkeler arasında Türkiye ise $f=435$ ile dokuzuncu sırada yer almıştır. En fazla atıf yapılan çalışmalar incelendiğinde en yüksek atıf yapılan çalışma Pargament ve arkadaşlarına (1998)²⁴ ait olduğu görülmüştür. Söz konusu çalışmaya yapılan atıf sayısının 1380 olduğu tespit edilmiştir.

WoS'ta yer alan *dini başa çıkma* konusuyla ilgili makalelerin anahtar kavramları arasında en çok kullanılanları tespit etmek için kelime bulutundan yararlanılmıştır. Buna göre, en yaygın kullanılan anahtar kelimenin *health* ($f=333$) olduğu anlaşılmıştır. Bunu takiben *spirituality* ($f=311$), üçüncü olarak *stress* ($f=266$) anahtar kelimelerinin yer aldığı görülmüştür.

Yazarların ortak iş birliği ağı incelendiğinde Kenneth I. Pargament'in diğerlerine göre daha fazla yazarla iş birliği içerisinde olduğu, Koenig'in ise iki farklı kümeyle iş birliği gerçekleştirdiği ortaya çıkmıştır.

Anahtar kavramların 34 yıllık süre içerisinde nasıl evrildiğini gösteren *tematik evrim grafiği* incelendiğinde dini başa çıkma konusunda *religiosity* anahtar kavramının yerini *spirituality* kavramına bıraktığı görülmüştür. Bununla beraber süreç içerisinde *migrants*, *trauma*, *epidemic* gibi yeni kavramların kullanıldığı sonucuna erişilmiştir.

Sonuç olarak bu bibliyometrik analiz çalışması, dini başa çıkma stratejileri üzerine yapılan araştırmaların mevcut durumunu ve gelecek eğilimlerini incelemiştir. Dini inançların stresle başa çıkmada etkili kaynak olabileceğini gösteren bu araştırmaların daha fazla ilerleme kaydetmesi beklenmektedir. Bibliyometrik analiz, bilimsel araştırmaların incelenmesi için

²⁴ Pargament vd. "Patterns of positive and negative religious coping with major life stressors" 710-724.

güçlü bir araçtır. Bu analizler, araştırmacılara mevcut literatürü anlamak, araştırma alanlarının gelişimini izlemek ve bilimsel etkileşimleri keşfetmek için önemli bir yol sağlar. Ancak, bu analizlerin bazı sınırlılıkları olduğunu gözden kaçırmamak gerekmektedir.

Bibliyometrik analiz sonuçları, dini başa çıkma stratejileri üzerine yapılan araştırmaların devam etmesi gerektiğini göstermektedir. Özellikle farklı dini inançlara sahip grupların başa çıkma stratejileri üzerine daha fazla araştırmaya ihtiyaç duyulmaktadır.²⁵ Ayrıca, dini başa çıkma stratejilerinin etkinliği ve uygulanabilirliği konularında daha fazla çalışmaya odaklanılması gerekmektedir.²⁶

KAYNAKÇA

- Abanoz, Süleyman. “Türkiye’de Yapılan ‘Dini Başa Çıkma’ Konulu Araştırmalar Hakkında Bir Değerlendirme”. *Eskiyeni*, 40 (2020), 407-429.
- Abanoz, Süleyman. “Türkiye’de Halk İnançları Konusunda Yapılmış Lisansüstü Tezlerin Bibliyometrik Analizi”. *İslami Araştırmalar Dergisi* 34/2 (2023), 395-415.
- Aksnes, D. W. “Citation Rates and Perceptions of Scientific Contribution”. *Journal of the American Society for Information Science and Technology*. 57/2,(2006), 169-185.
- Ano, G. G. - Vasconcelles, E. B. “Religious Coping and Psychological Adjustment to Stress: A Meta-Analysis”. *Journal of Clinical Psychology*, 61/4 (2005), 461–480. <https://doi.org/10.1002/jclp.20049>
- Aydınoğlu, Arsev Umur. vd. “Bir Sosyal Bilimler Araştırma Yöntemi Olarak Bibliyometri: Akademik Girişimcilik Örneği”. *Pamukkale University Journal of Social Sciences Institute*. 55 (2023), 235-258. <https://doi.org/10.30794/pausbed.1124926>
- Ayten, Ali. - Sağır, Zeynep. “Dindarlık, Dinî Başa Çıkma ve Depresyon İlişkisi: Suriyeli Sığınmacılar Üzerine Bir Araştırma”. *Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 47/47 (2014), 5. <https://doi.org/10.15370/muifd.86222>
- Birkle, C. vd., “Web of Science as a data source for research on scientific and scholarly activity”, *Quantitative Science Studies*, 1/1 (2020), 363-376.

²⁵ Julie J. Exline-Ephraim Rose, “Religious and Spiritual Struggles”, ed. Raymond F. Paloutzian -Crystal L. Park, *Handbook of the Psychology of Religion and Spirituality*, (New York: The Guilford Press: 2013), Second Edition 380-398..

²⁶ Harold G. Koenig: “Religion, Spirituality, and Health: The Research and Clinical Implications”, *ISRN Psychiatry*, (2012).

- Broadus, R. N. "Toward a Definition of "Bibliometrics." *Scientometrics*. 12/5-6 (1987), 373-379. <https://doi.org/10.1007/bf02016680>
- Exline, J. J. - Rose, E. "Religious and Spiritual Struggles. Handbook of the Psychology of Religion and Spirituality", ed. Raymond F. Paloutzian -Crystal L. Park, Second Edition 380-398. New York: The Guilford Press: 2013.
- Gall, T. L.- Guirguis-Younger, M. "Religious and Spiritual Coping: Current Theory and Research." *APA Handbook of Psychology, Religion, and Spirituality ed. K. I. Pargament, J. J. Exline, & J. W. Jones (Vol 1): Context, Theory, and Research.*, American Psychological Association, 2013. <https://doi.org/10.1037/14045-019>
- Glänzel, W.- Schoepflin, U. "A Bibliometric Study of Reference Literature in The Sciences and Social Sciences". *Information Processing & Management*, 35/1, (1999), 31-44.
- Gökmen, Ayşe. "Manevi Danışmanlık ve Rehberlik" Çalışmaları Üzerine Bir Bibliyografya Denemesi (2017-2020). *Necmettin Erbakan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Necmettin Erbakan Üniversitesi*. 51/1 (2021), 174-195. <https://doi.org/10.51121/akif.2021.21>
- Gürsu, Orhan. "Yurt Dışında Yapılan Din ve Yaşlanma Çalışmaları Üzerine Yöntemsel Bir İnceleme: Din, Maneviyat ve Yaşlanma Dergisi Örneği". *Cumhuriyet İlahiyat Dergisi*, 26/1 (2022), 395-414.
- Koç, Ahmet vd. "Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi üzerine Bibliyometrik Bir Analiz". *Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 57/57 (2019), 1-24. <https://doi.org/10.15370/maruifd.679169>
- Koç, Mustafa. "Türkiye'deki Manevi Danışmanlık ve Rehberlik Çalışmaları Bağlamında 'II. Uluslararası Manevi Danışmanlık ve Rehberlik Kongresi' (2018) Üzerine Bibliyometrik Analizler". *Türk Manevi Danışmanlık Ve Rehberlik Dergisi*. 2 (2020), 29-96.
- Koç, Mustafa. "Türkiye'deki Manevi Danışmanlık ve Rehberlik Çalışmaları Bağlamında "Manevi Psikolojisi Sempozyumları" (2014-2018) Üzerine Bibliyometrik Analizler". *Türk Manevi Danışmanlık Ve Rehberlik Dergisi*. 5 (2022), 129-171. <https://doi.org/10.56432/tmdrd.1117128>
- Koenig, H. G. "Religion, Spirituality, and Health: The Research and Clinical Implications". *ISRN Psychiatry*, (2012).
- Kostoff, R. N. "The Use and Misuse of Citation Analysis in Research Evaluation". *Scientometrics*, 34/1 (1998), 3- 7.
- Pargament, Kenneth. I. vd. "Patterns of Positive and Negative Religious Coping

- with Major Life Stressors”. *Journal for the Scientific Study of Religion*, 37/4 (1998), 710. <https://doi.org/10.2307/1388152>
- Pargament, Kenneth I. vd. “The Many Methods of Religious Coping: Development and Initial Validation of The RCOPE”. *Journal of Clinical Psychology*, 56/4 (2000), 519. [https://doi.org/10.1002/\(sici\)1097-4679\(200004\)56:4<519::aid-jclp6>3.3.co;2-t](https://doi.org/10.1002/(sici)1097-4679(200004)56:4<519::aid-jclp6>3.3.co;2-t)
- Pargament, Kenneth. I. *The Psychology of Religion and Coping: Theory, Research, Practice*. New York: Guilford Press, 1997.
- Pargament, K. I. vd. “Patterns of positive and negative religious coping with major life stressors”. *Journal for the Scientific Study of Religion*, 37/4 (1998), 710–724. <https://doi.org/10.2307/1388152>
- Riehmann, P. vd. “Interactive Sankey Diagrams” *Proceedings of the IEEE Symposium on Information Visualization, INFOVIS 2005*. (2005), 233–240.
- Sağır, Zeynep “Türkiye’de Psikoloji Sahasında Suriyeli Sığınmacılar Üzerine Yapılan Lisansüstü Çalışmaların Bir Analizi”, ed. Zeynep Sağır. 11-43. İstanbul: DEM Yayınları, 1. Basım, 2020.
- Sevinç, Kenan. “Türkiye’de Din Psikolojisi Alanında Yapılan Lisansüstü Tezler Üzerine Bir İnceleme”. *Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi (SAUIFD)*, 15/28 (2013) 243-269.
- Szomszor, Martin vd., “Interpreting Bibliometric Data”, *Frontiers in Research Metrics and Analytics*, 5, (2021). 10.3389/frma.2020.628703
- van Eck, N. J.- Waltman, L. “Visualizing Bibliometric Networks”. *Measuring Scholarly Impact*, (2014), 285–320. https://doi.org/10.1007/978-3-319-10377-8_13
- Van Raan, A. F. J. “Measuring science”. In *Handbook of Quantitative Science and Technology Research* ed. Henk F. Moed, Wolfgang Glanzel, Ulrich Schmoch. 19-50. Dordrecht: Springer, 2004.